

Húsz évig tartott a beavatkozás

FOTÓK FORRÁSA: FACEBOOK/ US ARMY

Kezdetleges polgári öntudat

A két évtizedes amerikai jelenlétről számtalan helyen leírják az oktatás, egészségügy, vagy a női jogok terén elért eredményeket. A nők társadalmi életben való aktívabb részvétele azonban főként a nagyvárosokra korlátozódott. Az amerikai kormány összesen 787 millió dollárt költött a női és emberi jogok támogatására, hathatós eredmény nélkül. A legtöbb demokratikus országban a politikai aktivizmus önkéntesen működik, ami a demokrácia gerincének tekinthető. Az amerikai kormány fizetett az afgánoknak a civil szervezetek létrehozásáért, a workshopokon való részvételért, ahol a liberális értékekkel ismertették meg őket. A civil társadalom nem vált organikus szerveződéssé, a work shopokon való részvétel gyakran egy megélhető forrássá silányodott. Bár az egyetemi végzettség aránya magasan emelkedett az országban, a két évtized

A norma és a valóság közötti távolság

Az afgán társadalom immár évszázados, nyugati mintájú modernizációs kísérlete újra és újra megtorpan. Az egyetemes emberi jogok érvényessége máig ellentmondásokat termel. Noha természete szerint minden államban érvényesülnie kell, a minden embert egyenlően megillető jogok koncepciója maga is egy meghatározott kultúra, a nyugati civilizáció kultúrájának terméke. A probléma lényege, hogy a fejlődő világ államainak túlnyomó többségében az emberi jogok tömeges megsértése esetén sem tud kibontakozni hatékony társadalmi ellenállás, nem tudják meghaladni a gyakran évezredek óta fennálló hagyományokat. Az ilyen társadalmakban mint az afgán is, a norma és a valóság között esetenként áthidalhatatlan a távolság.

A tálib jelenséget nem szabad kiszakítani abból a közegből, amiből kifejlődött, az évszázados ellenállás közegéből. A tálib mozgalom a dzsihádd és az indiai deobandi hagyomány kereszteződése, de a tálibok dzsiháddja másokétól abban különbözik, hogy csak a saját társadalmukra vonatkozik, más állam meghódítására nem törekkenek. A deobandi hagyomány a brit uralom alatt élő indiai muzulmán kisebbség körében született a 19. század második felében, hogy egy elutasító közegben közösségként élhessenek. A deobandi hagyomány egyfajta túlélési stratégia volt a hindu környezetben, amely sem a dzsihádot, sem az iszlám földre való elvándorlást nem tette szükségessé.

A tálib hatalomátvitel legégetőbb kérdése, hogy a mozgalom képes-e megőrizni valamit az együttélést segítő hagyományaiából, vagy az ultrakonzervatív réteg az 1990-es évek rémuralmát hozza vissza. Vajon teret engednek-e az iszlám mérsékelt konzervatív irányának, vagy sem. A vélhetően kudarcra ítélt erőszakos centralizációt az együttműködés írhatná felül.

Folytatás a IV. oldalon ➔

Lázadásba fulladt modernizáció és az erőszakos központosítás kudarca

A jelenlegi folyamatok megértéséhez kiindulópontként megfogalmazhatjuk, hogy az afgánok a vándorlási és kereskedelmi útvonalak miatt mindig is a nagyhatalmi érdekek ütközőzónájában éltek. Az amerikaiak szemében az ország stratégiai jelentősége a terrorista vezér 2011-es likvidálásával és a világ hatalmi átrendeződésével folyamatosan csökkent. Az ország stratégiai fontosságát ma az adja, hogy a szélsőséges dzsiháddizmus rajta keresztül terjeszkedhet Közép-Ázsia és Kína felé.

Az ország első nyugati típusú modernizálási kísérletét Kemal Atatürk mintájára jó száz évvel ezelőtt kísérelték meg. A társadalom radikális átalakítására tett kísérlet néhány év alatt a khosti lázadásba fulladt, aminek vérbe folytása 14 ezer afgán halálát követelte. A felkelésben a teljes déli tartomány részt vett, ami ma is többségében a törzsi közösségekben élő, radikális szunnita irányzatot követő pastuk lakóhelye. A nyugati területeket és a fővárost a mérsékeltbb síita irányzatot kö-

vető, nyugatias műveltségű perzsák lakják. Az egyik legérzékenyebb kérdést az afgán lakosság körében akkor is a női emancipáció jelentette. A poligámia visszaszorítását, a gyermekházasság megszüntetését, a

lentétek feloldása, a nemzeti egység megteremtése érdekében európai viselettel kísérelték meg felcserélni.

Az etnikailag, nyelviileg és felekezetiileg felettebb heterogén országban az amerikai jelenlét alatt

Magyar és román katonák is szolgáltak Afganisztánban

FOTÓ: KELEMEN JÓZSEF

házastárs szabad választását túzték ki célul. A fátyol elhagyását bátorították olyan mélyen tradicionális közösségekben, ahol az asszony a férj megvédendő tulajdonát képezte. A tradicionális viseletet a törzsi el-

ismét úgy próbálták egy központosított kormányt működtetni, hogy a hatalom birtoklásából bizonyos csoportokat kizártak. A korábban domináns pastukat háttérbe szorították, más kisebbségeket, elsősorban a tádzsikokat részesítették előnyben. A parlamenti választási rendszer meggátolta számos etnikum politikában és kormányzásban való részvételét. A központosított, elnöki rendszer végül csak jobban kiélezte az etnikai ellentéteket. A jelenlegi tálib rezsimtől szintén nem várható valamilyen hatalomelosztásos rendszer, az 1998-ban bevezetett alkotmányuk egy szélsőségesen centralizált iszlám uralom volt. Azt lehetne mondani, semmi új a nap alatt, a modern afgán állam majd' háromszáz éves története során számos államformát öltött, de a központosítás mindannyiszor korrupcióba, és etnikai konfliktusokba süllyedt.

A katonákat kivonták, a civilek evakuálása káoszba fulladt

Az amerikai katonák megtették amit tehettek, az utolsó pillanatokig

